

ZÖRGŐ NOÉMI

KICSI, DE ERŐS?

A székelyföldi mikrovállalkozások sajátosságai

Székelyföld általában mindig minden gazdasági elemzés, statisztika listazáró szereplője. Lehangelők a helyi gazdaságot elemző adatok. Hasonlóan borúlátó Jakab Áron Csaba, a Székelyudvarhelyi Mikrovállalkozók Szövetségének (SZMVSZ) elnöke. Az országra jellemző áttekinthetetlen, képlékeny és folyamatosan változó, nem sok biztos ponttal rendelkező gazdasági helyzet mellett a helyi, székelyföldi viszonyok sem sokkal jobbak.

A jelenlegi vállalkozói környezet bizonyos tekintetben kedvező képet mutat, hiszen ma Romániában tulajdonképpen bárki vállalkozhat, nincsenek jelentősebb megkötések. Akár szolgáltatásra, akár gyártásra gondolunk, gyakorlatilag bármit el lehet adni. Viszonylag jó pezsgés jellemzi a kereslet és a kínálat viszonyát, azonban a háttérben lévő erőviszonyok képlékenyek, hiszen folyamatos változást mutatnak, a gazdasági szféra mozgatórugói azonban aggasztók. A mikrovállalkozások felől vizsgálva az ország gazdasági helyzetét kijelenthető, hogy az semmiképpen sem vállalkozóbarát. Egyébként jelenleg azt látjuk, hogy a nagyobb vállalkozások véleménye is összecseng a mienkkel ebben a kérdésben. Ennek több oka és jele van. Az első, talán leginkább szembetűnő, hogy viszonylag gyors ütemben zárnak be egymásután a vállalkozások. A híradásokban naponta hallani ilyen híreket: nemrég bezárt az ország egyetlen szódagyára, de a kézdivásárhelyi nadrágyár is hasonló cipőben jár. Ugyanakkor, ha a nagy, országos adatokat nézzük, azt látjuk, hogy jelentős mértékben csökkentek a beruházások.

... a legfontosabb az lenne, hogy az itteni vállalkozások mentalitásváltáson essenek át.

Ennek a jelenségnek számos oka van. Talán a leggyakoribb kiváltó okként az instabil gazdasági helyzetet szokták emlegetni. Túlzásnak tűnhet, de a romániai gazdasági helyzetre a kaméleon-szerű folyamatos változás a jellemző: amit ezen a héten elfogadnak, szinte egészen bizonyos, hogy jövő héten módosítják, utána megbánják, végül pedig szinte minden biztonnyal kijelenthető, hogy újra módosítják. Ilyen körülmények között, amikor ez több tíz szálon is jellemző, akkor nehéz hosszú távra tervezni, és stabil, működőképes vállalkozások létezését biztosítani. El lehet képzelni, hogy hogyan lehet így fiskálisan tervezni.

Nézhetjük a jelenlegi környezetet tényleges intézkedések tekintetében is. Fontos kérdése elsősorban a mikrocégek működésének a részmunkaidős alkalmazottak foglalkoztatása. A jelenlegi szabályozások értelmében a vállalkozások teljes adót fizetnek a részmunkaidőben foglalkoztatott munkatársak után is. Hasonló a helyzet a minimálbér folyamatos változásával is. Folyamatosan, és eléggé kíméletlenül emelik, és ez a lépés nem feltétlenül követi a gazdaság teljesítményét, erejét. Beszélgetésünkör éppen arról hallani, hogy a végzettségtől teszik függővé a legkisebb, kötelezőmódon fizetendő bér mértékét. Jakab Áron Csaba egy gyors felmérést készített ezzel kapcsolatban. Körülbelül tíz vállalkozást kérdezett meg ezzel az intézkedéssel kapcsolatban. A megkérdezett, teljesen kicsi és a kétszáz főt foglalkoztató vállalkozások egybehangzó tervezett intézkedése a kormány ez irányú lépésére az lesz, hogy mindannyian kevesebb felsőfokú végzettséggel rendelkező alkalmazottat fognak foglalkoztatni a költséghatékonyság miatt. Az intézkedés életbelépését követően sok kis cég be fog zárni, ugyanakkor kisebb lesz a termelékenység és a hatékonyság, hiszen sok esetben nem a megfelelő szaktudással bíró személy fogja végezni a munkát. Ennél a tervezett lépésnél is jól látszik, hogy a következmények teljes skáláját nem látjuk előre teljes pontossággal, de az első reakciók egyáltalán nem biztatók.

Hasonlóan nem kedvez a hazai gazdaság szereplőinek az elvándorlás jelensége sem. Látszott már körülbelül tíz évvel ezelőtt, hogy folyamatosan gyorsuló tendenciát mutat az értékes munkaerőnek a külföldre történő átszerveződése. Nemzetközi felmérések szerint jelenleg 9,7 millió román állampolgár dolgozik külföldön, s úgy tűnik, hogy ez a szám nem fog jelentősen csökkenni, annál kevésbé megállni a következő időszakban. A politikum sem látszik foglalkozni ezzel a kérdéssel, hiszen például az idén májusi európai parlamenti választásokat megelőző kampányban egyetlen jelölt vagy párt esetében sem jelent meg az ekkora méreteket öltő elvándorlás kérdésének tematizálása vagy esetleg annak megoldására javasolt elképzelés.

A Székelyudvarhelyi Mikroállalkozások Szövetségének volt egy próbálkozása ebben a kérdésben, azonban a megbeszélésre egyetlen meghívott politikus sem ment el. Jelenleg az látszik, hogy az elvándorlás kérdése kényessége, rendkívüli méreteket öltött léte miatt inkább egy elhallgatott, szándékosan zárójelezett kérdés, amelyet a jelenlegi kormány, elsősorban inkompetenciája miatt, képtelen kezelni. Ezzel párhuzamosan azonban olyan intézkedések is születnek, amelyek az egyébként is aggasztó gazdasági helyzetet nemhogy segítenék, hanem még inkább ellehetetlenítik. Az elmúlt időszakban ugyanis hangsúlyosan segítette a kormány az állami szektorban dolgozókat azzal, hogy jelentősen megemelte a béreket, s ennek köszönhetően komoly terheket róttak a magánszférára. Több kimutató is létezik, de a számok nagyjából azt mutatják, hogy az állami szektorban dolgozók átlagbére mintegy 160–175 százalékkal magasabb a közalkalmazottak bérénel. Ez jelentős különbség. De tárgyalhatjuk a speciális nyugdíjak vagy a folyamatosan és jelentős mértékben növekedő nyugdíjak emelését is. Ezeknek a juttatásoknak a folyósítása is állandó terhet ró a magánszférára. Csak az év első hat hónapjában 8 milliárd eurós kölcsönt vett fel Románia ezeknek a kifizetéseknek az alkalmazására. Készült egy kimutató, amely szerint a rövid távra felvett kölcsönök esetében csupán 6 százalékos visszafi-

zetési arányról beszélhetünk. Gondot jelent ugyanakkor az is, hogy szakpolitikust ezekben a témákban nem lehet hallani nyilatkozni, s így csak erősödik a jelenlegi kormányzás inkompetenciáját erősítő benyomások sora. Egyértelmű stratégiákat, számításokat nem látni. Számol viszont a szakma. Nemrég a *Ziarul Financiar*-ban jelent meg egy cikk arról, hogy ha Romániában legalizálnák a prostitúciót, akkor például minden kisnyugdíjat meg lehetne háromszorozni, sőt az SZMVSZ számításai szerint az összes romániai alkalmazottnak meg lehetne például adni az oly sok vitát generáló turisztikai utalványt, és emellett maradna a nyugdíjak növelésére is összeg.

De vehetjük a különleges nyugdíjakat is. Tavaly ezek kifizetése mintegy 9 milliárd lej jelentett az államkassza számára. Az állami költségvetésből jelenleg szinte 7 milliárd lej megy a turisztikai utalványokra.

Tehát ha meghúzzuk a vonalat az itt felsorolt tények, adatok alatt, akkor azt látjuk, hogy a jelenlegi romániai gazdasági környezet egyáltalán nem vállalkozóbarát. Áttekinthetetlen intézkedések egész sorát vezetik be az állami bevételek érdekében. Emelték a cigaretta adóját, várható a cukros üdítőkre kirótt adó bevezetése, az adóhatóság évente 150 000 céget kell ellenőrizzen.

Ha mindezt egy csomagban összesítjük, ugyanakkor pedig figyelembe vesszük azokat az intézkedéseket is, amelyeket a vállalkozói szféra érdekében foganatosítanak (pályázási lehetőségek, támogatások, inkubátorprogramok), azt látjuk, hogy mindent körülbelül tíz-tizenöt éves késéssel alkalmaznak. Valami, amikor már nagyon rossz, amikor már nagyon nem működik, akkor vetnek be olyan programokat, eszközöket, lehetőségeket, amelyek korábban talán megakadályozhatták volna a hajó süllyedését, ma már ezek mindenikéről kijelenthető, hogy pusztán populista intézkedések. Az úgynevezett start-up cégek esetében is világosan látszik, hogy a pályázat mint lehetőség rendkívüli módon érdekelte őket, de amikor a kormány bejelentette, hogy megemelné a minimálbért, akkor gyakorlatilag egy csapásra megtelt a legismertebb országos online piaci tér eladó fiatal, feltörekvő, nyertes pályázatokkal rendelkező kis cégekkel.

Összegezve, az országos intézkedések oda juttatták a cégeket, hogy bezártak, mert munkaerő hiányában nem éri meg működtetni azokat. A kormány által kirótt terheket, amennyiben megpróbálják beleszámolni az áraikba, akkor nincs aki megfizesse a jóval drágább szolgáltatást vagy terméket. De a munkaerő megtartása is az áremelést igényelné, amely ebben az esetben sem járható út.

Fontos szempont lenne a vállalkozások életképességének növelése szempontjából a megfelelő szakoktatás megerősítése. Országos szinten gondot jelent a jó oktatók és a megfelelő színvonalú oktatás biztosítása. Nem csupán székelyföldi jelenség, hogy a szakoktatás nem szolgálja ki a piaci igényeket, s ennek következtében több vállalkozás nem talál munkaerőt. Az okok szerteágazók, de kétségtelen, hogy ez is közrejátszik.

Egy másik terület sem támogatja kellően az itthoni elhelyezkedést. A szociális hálónak a hiánya, a gyenge egészségügyi ellátás szintén nem támogatja kellőképpen az itthoni munkavállalást.

Gazdasági szempontból Székelyföld az országos adatokat tekintve sem teljesít jól.* Már több mint tíz éve, 2008 óta rendkívül szerény előrelépést mutatnak a székelyföldi megyék gazdasági teljesítményét vizsgáló adatok.

A székelyföldi gazdasági helyzet SWOT-analízise

■ Ha az erősségeket vesszük, akkor mindenképpen meg kell említenünk az úgynevezett csak azért is tulajdonságot, amely mintegy alapértéke az itteni vállalkozásoknak is. Fontos kiemelni ugyanakkor azt is, hogy országos viszonylatban ez a régió

*<https://www.maszol.ro/index.php/gazdasag/90747-erdelyen-belul-egyre-sulytalanabb-szekelyfold-gazdasaga>

gyorsan kezdett vállalkozni, az 1990-es években nagyon hamar, számtalan területen jelentek meg cégek. Ennek köszönhetően kiterjedt román–magyar kapcsolatokkal rendelkezik a legtöbb vállalkozás. Ez a kétnyelvű környezet mindenképpen fontos értéknek tekinthető.

A gyengeségek esetében elsőként a begubózást kell említeni: hagyták az itteni vállalkozások, hogy elmenjen mellettük a világ. Ezzel párhuzamosan azonban az is nehezítő körülmény, hogy gyenge a székelyföldi vásárlóerő, s ez nem segíti a cégek életben maradását. Harmadik tényezőként a székelyföldi emberre is jellemző attitűdöt lehet kiemelni, a semmi sem jó viszonyulásmódot, amely szintén nem egy ösztönző, támogató hozzáállás.

Ide kapcsolódik éppen a székelyföldi vállalkozások esetében az elemzés vonatkozásában a harmadik csoport, a lehetőségek számbavétele. Elsőként a legfontosabb az lenne, hogy az itteni vállalkozások mentalitásváltáson essenek át. Tanuljanak, tapasztaljanak a vállalkozók, fektessenek a nyelvek elsajátításba, hozzák haza a legújabb technológiát. Hatalmas lehetőséget rejtene, ha a politikum csak indokolt esetben nyúlna bele a gazdasági élet történéseibe. A szakember azt látná helyénvalónak, ha a döntéshozatal pozitívan állna a gazdasághoz, annak szereplőjéhez.

Az analízis teljességéhez tartozó veszélyek közül az elvándorlást, a székelyföldi települések elnéptelenedését, illetve a teljesen instabil gazdasági kontextust emelte ki. Ugyanakkor már most látszik, hogy számos területen jelentős munkaerőhiány van, amelyet most már több éve nem tud orvosolni sem a régió, sem az ország. Megjelent ugyanakkor a körülbelül 15 évvel ezelőtt már látott, úgynevezett körbetartozás jelensége: úgy tűnik, most hasonló jelenség körvonalazódik, amely komoly eladósodáshoz vezethet.

Versenyképesség a székelyföldi vállalkozások esetében

■ Minden területen fontos mércét jelent a nemzetközi porondon való megmérettetés eredménye. Jakab Áron Csaba szerint nehéz a székelyföldi vállalkozások esetében kimagasló teljesítményről beszámolni, igaz ez főként az általa képviselt mikro-vállalkozásokra. Sem a mezőgazdaság, sem az IT-szektor nem szerepel kimagaslóan. A helyi lehetőségek elsősorban a fa- és fémipar esetében, valamint a turizmusban kínálóknak, bár előbbi esetében a fénykor leáldozott már. Utóbbi esetében pedig folyamatos és tudatos programokra lenne szükség ahhoz, hogy valóban például európai szintű versenyképességről lehessen beszélni.

Jelenleg Hargita megyében 8652 aktív mikrovállalkozás van, amelyek összesen 1227 embert foglalkoztatnak tulajdonosként vagy munkatársként. Életkor szerint 10% 29 év alatti, 14% pedig 65 év feletti vállalkozó. A legtöbb mikrovállalkozást 40-49 éves személy vezeti (32%).